

หลักการใช้อำนาจอธิปไตยตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

State Jurisdiction to International Law

เกตุมณี สีเหลือง,¹ พลอยฟ้า ช่างไชย,² ชลิดา ศรีอำคา³

บทคัดย่อ

เขตอำนาจของรัฐหรือดุลอำนาจเขต เป็นสิ่งที่ทุกรัฐต้องมีตามหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐเป็นอำนาจของรัฐภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐใช้ปกครองประชาชนและทรัพย์สิน ทำให้รัฐมีอำนาจเหนือดินแดนของตนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านนิติบัญญัติ คือ การออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ใช้ภายในดินแดนรัฐของตน ทั้งยังมีอำนาจตุลาการในการควบคุมตรวจสอบในการปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านั้น แต่การเป็นรัฐก็ต้องมีสังคมระหว่างประเทศ มีการติดต่อทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองกับรัฐอื่นเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงมีดุลอำนาจรัฐระหว่างประเทศว่ามีขอบเขตมากเพียงใด และรัฐสามารถใช้อำนาจกับรัฐอื่นได้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษากฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องดุลอำนาจเขตและขอบเขตอำนาจของรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

คำสำคัญ : เขตอำนาจ, รัฐ, อธิปไตย, สิทธิ

Abstract

The jurisdiction of a state or territorial balance. It is something that every state must have according to the principle of state sovereignty, which is the power of the state under international law that the state uses to govern its people and property. Makes the state have power over its territory in various areas. Whether it is legislative It is the enactment of laws, rules, regulations for use within the territory of one's state. It also has judicial power to control and inspect compliance according to those laws but to be a state, there must be an international society. It has social, economic, and political contacts with other states as well. Therefore, there is a balance of state power between countries to what extent. And can the state exercise power against other states? For this reason, it is necessary to study international law regarding the balance of territory and the scope of power of states according to the principles of international law in order to gain a thorough understanding.

Keywords : Jurisdiction, state, sovereign, rights

¹ นักศึกษาศาสนาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ E-mail : 650112901026@bru.ac.th

² นักศึกษาศาสนาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ E-mail : 650112901039@bru.ac.th

³ นักศึกษาศาสนาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ E-mail : 650112901029@bru.ac.th

บทนำ

เมื่อเรากล่าวถึงคำว่า "เขตอำนาจ" (Jurisdiction) ตามหลักในทางกฎหมายระหว่างประเทศแล้วนั้น เราจะหมายถึง "อำนาจ" ซึ่งอำนาจไม่ได้จำกัดว่ามีได้เฉพาะแต่กับรัฐ (State) เท่านั้น แต่อาจเป็นอำนาจที่มีลักษณะเป็นบุคคลในทางระหว่างประเทศก็ได้เช่นกัน โดยเฉพาะองค์การระหว่างประเทศ (International Organization) แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลในทางกฎหมายระหว่างประเทศแต่ละประเภท ที่มีเขตอำนาจและใช้เขตอำนาจในทางที่แตกต่างกันออกไป โดยหลักการใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศจะทำให้ทราบถึงความหมาย ลักษณะของขอบอำนาจ และขอบเขตการใช้อำนาจตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่สามารถทำได้โดยไม่มีผลกระทบต่อความสามารถและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ในขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหลักการใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้เขตอำนาจรัฐของกฎหมายระหว่างประเทศ
3. เพื่อทราบถึงขอบเขตในการใช้อำนาจรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเรื่องหลักการใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาเอกสาร และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยหลักการใช้เขตอำนาจรัฐในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักดินแดน หลักสัญชาติ หลักป้องกัน หลักผู้ถูกระทำ และหลักสากล รวมถึงได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความวารสาร เอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เขตอำนาจของรัฐ (State Jurisdiction)

ได้นักวิชาการให้ความหมายของเขตอำนาจรัฐ (State Jurisdiction) ไว้ดังนี้

Harris (2010, p. 235) กล่าวว่า "Jurisdiction of States" เป็นอำนาจของรัฐภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่มีสถานะเป็นกฎหมายต่าง ๆ ของรัฐที่รัฐใช้ปกครองประชาชนและทรัพย์สิน รวมถึงอำนาจโดยองค์การของรัฐฝ่ายบริหาร ที่รัฐใช้ในการออกกฎหมาย และใช้บังคับกฎหมายเหล่านั้น และโดยองค์การตุลาการ ที่รัฐใช้อำนาจดังกล่าวตรวจสอบ ซึ่งอาจเป็นเขตอำนาจของรัฐในทางแพ่งหรือทางอาญา

จันตรี ลินสุฤกษ์ (2562, หน้า 125) กล่าวว่า เขตอำนาจของรัฐ (State Jurisdiction) รัฐไม่เพียงแต่ใช้ความสามารถในการออกกฎหมายและข้อบังคับภายในรัฐ แต่ยังรวมถึงการใช้ความสามารถเพื่อการปกครองและจัดการบริหารภายในดินแดนของตน และรวมถึงการใช้อำนาจเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของ

ตนในสังคมระหว่างประเทศ หรือเพื่อปกป้องและคุ้มครองผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของตนจากการละเมิดอธิปไตยของรัฐอื่นด้วย อาจกล่าวได้ว่า รัฐอธิปไตยทั้งหลายย่อมใช้ความสามารถดังกล่าวเหนือ บุคคล ทรัพย์สิน หรือเหตุการณ์ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติใดหรือทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้ใด กล่าวคือ เขตอำนาจของรัฐเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันของรัฐ โดยอาศัยข้อเกี่ยวข้องบางประการที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรองไว้นั่นเอง

กอบกุล ราชะนาคร (2549, หน้า 2) กล่าวว่า เขตอำนาจรัฐ (Jurisdiction) หมายถึง การใช้อำนาจของรัฐที่มีผลต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเขตอำนาจรัฐเกิดจากหลักอำนาจอธิปไตยหลักความเท่าเทียมกันของรัฐ และหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐ รัฐอาจใช้กฎหมายบังคับกับการกระทำผิด ที่เกิดขึ้นนอกเขตดินแดนของตนได้ในบางกรณี บุคคล (เช่น ตัวแทนทางทูต) หรือกิจกรรมและทรัพย์สินของรัฐอื่น อาจได้รับความคุ้มครองจากเขตอำนาจรัฐได้ตามหลักความคุ้มกันของรัฐอธิปไตย (Sovereign Immunity)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากความหมายของเขตอำนาจรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า เขตอำนาจของรัฐ หมายถึง ขอบเขตที่รัฐมีอำนาจในการดำเนินการและบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งรวมถึงการจัดเก็บภาษี การบังคับใช้กฎหมาย การให้บริการสาธารณะ และการดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่นั้น ๆ เขตอำนาจของรัฐสามารถแบ่งแยกออกเป็นหลายระดับ เช่น เขตอำนาจในระดับชาติ รัฐ และท้องถิ่น รัฐมีอำนาจในการออกกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการเมือง การรักษาความสงบ และการพัฒนาเศรษฐกิจ เขตอำนาจรัฐยังเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ลักษณะทั่วไปของการใช้เขตอำนาจของรัฐ

เขตอำนาจรัฐมีลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกันไปตามระดับของรัฐบาลและความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานมี เช่น รัฐบาลกลาง รัฐ และท้องถิ่น โดยสามารถแบ่งลักษณะการใช้เขตอำนาจรัฐออกเป็นหลายด้าน ดังนี้ (นิติ ธิรปฐมพงศ์ และคณะ, 2555, หน้า 17)

1. การออกกฎหมาย รัฐมีอำนาจในการสร้างกฎหมายที่ใช้บังคับในเขตอำนาจของตน ซึ่งรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการสาธารณะ การรักษาความสงบและความปลอดภัย การค้า และการป้องกันสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. การบริหารจัดการ เขตอำนาจรัฐช่วยให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรและบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล และการขนส่ง โดยรัฐบาลสามารถจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้โดยตรง

3. การบังคับใช้กฎหมาย แต่ละรัฐมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งรวมถึงการรักษาความสงบเรียบร้อย การปราบปรามอาชญากรรม และการจัดการภัยพิบัติ โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ และหน่วยงานดับเพลิงในการทำงานร่วมกัน

4. การจัดเก็บภาษี รัฐมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีจากประชาชนและธุรกิจเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาสาธารณูปโภคและบริการต่าง ๆ การจัดเก็บภาษีอาจมีหลายรูปแบบ เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือ ภาษีทรัพย์สิน

5. การดูแลสิทธิมนุษยชน เขตอำนาจรัฐมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยการจัดตั้งหน่วยงานที่ดูแลสิทธิมนุษยชน และมีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิ เช่น การอุทธรณ์หรือการฟ้องร้อง

6. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รัฐมีอำนาจในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน และระบบขนส่ง เพื่อสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน

7. การทำงานร่วมกับชุมชน เขตอำนาจรัฐยังมีการประสานงานกับชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากความหมายของเขตอำนาจรัฐ อาจกล่าวได้ว่าการใช้เขตอำนาจรัฐมีความสำคัญอย่างมากในการบริหารงานของรัฐ การออกกฎหมาย การจัดการบริการสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมาย และการดูแลสิทธิมนุษยชน สิ่งเหล่านี้ทำให้รัฐสามารถปฏิบัติภารกิจในการดูแลและพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการใช้เขตอำนาจรัฐ

หลักการใช้เขตอำนาจรัฐที่ได้รับการยอมรับว่าชอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ มีดังต่อไปนี้ (กัลยาณี ชีระวงศ์ภิญโญ, 2567, หน้า 50)

1. เขตอำนาจรัฐเหนือดินแดน

เขตอำนาจรัฐเหนือดินแดน หมายถึง อำนาจที่รัฐมีในการควบคุม ดูแล และบริหารจัดการดินแดนที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปกครอง การบังคับใช้กฎหมาย และการพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ เขตอำนาจนี้รวมถึงความรับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ

1.1 ลักษณะของเขตอำนาจรัฐเหนือดินแดน

เขตอำนาจรัฐเหนือดินแดนมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ เช่น การบังคับใช้กฎหมาย รัฐย่อมมีอำนาจในการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมทรัพยากร รัฐย่อมมีอำนาจในการควบคุมและจัดการทรัพยากรในดินแดน เช่น น้ำ ดิน และแร่ธาตุ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและรักษาสังแวดล้อม และการรักษาความสงบเรียบร้อย รัฐย่อมมีหน้าที่ในการรักษาความสงบและความปลอดภัยภายในดินแดน ซึ่งรวมถึงการป้องกันอาชญากรรม และการจัดการปัญหาสังคม (ฉัตรปฐมพงศ์ และคณะ, 2555, หน้า 14)

1.2 ความสำคัญของเขตอำนาจรัฐเหนือดินแดน

เขตอำนาจรัฐเหนือดินแดนมีความสำคัญในหลายด้าน เช่น ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ คือเขตอำนาจนี้ช่วยส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม และการสร้างงานในพื้นที่ ในด้านการดูแลสังคม โดยที่รัฐมีบทบาทในการจัดการบริการทางสังคม เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพ และการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และในด้านการปกป้องสิทธิ ซึ่งรัฐต้องทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย และการจัดตั้งกลไกในการให้ความช่วยเหลือ

1.3 ความขัดแย้งในเขตอำนาจรัฐเหนือดินแดน

แม้ว่าเขตอำนาจรัฐเหนือดินแดนจะมีความสำคัญ แต่ก็ยังมีความท้าทายที่รัฐต้องเผชิญ เช่น ปัญหาความขัดแย้งในบางครั้ง เขตอำนาจรัฐอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับกลุ่มประชาชนหรือนักวิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายที่มีผลต่อดินแดน ปัญหาการละเมิดสิทธิ โดยที่รัฐอาจเผชิญแรงกดดันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดหรือการไม่สามารถจัดการปัญหาสังคมได้ และปัญหาการร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งเขตอำนาจรัฐเหนือดินแดนที่มีความท้าทายข้ามพรมแดนของรัฐอื่น ต้องมีการร่วมมือกับรัฐอื่น เพื่อจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น สิ่งแวดล้อมและการค้า (อารยา ชินวรโกมล, 2554, หน้า 63)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า เขตอำนาจรัฐเหนือดินแดนเป็นเรื่องที่สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรและบริการในสังคม โดยรัฐมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ดูแลความสงบเรียบร้อย และปกป้องสิทธิของประชาชน แม้ว่าจะมีความท้าทาย แต่รัฐก็สามารถทำงานร่วมกับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นได้

2. เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ

เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและความรับผิดชอบของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลที่มีสัญชาติของรัฐนั้น ๆ โดยหลักการนี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน รวมถึงการควบคุมการเข้าออกของคนต่างชาติในเขตแดนของรัฐนั้น ๆ โดยเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาตินี้พิจารณาจากสัญชาติเพราะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงทำให้รัฐสามารถใช้เขตอำนาจของตนเหนือบุคคลโดยถือเอาสัญชาติของรัฐ รวมถึงทรัพย์สินที่มีสัญชาติของรัฐ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ แห่งใด แต่จะต้องแยกระหว่างการใช้เขตอำนาจในการกำหนดกฎหมายและเขตอำนาจในการบังคับการตามกฎหมาย (กอบกุล ราชะนาคร, 2549, หน้า 8)

2.1 ความหมายของเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ

เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติสามารถนิยามได้ว่า เป็นพื้นที่ที่รัฐมีอำนาจในการบริหารจัดการ และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่มีสัญชาติของตน ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เกิดและได้รับสัญชาติจากรัฐนั้น ๆ หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายต่อรัฐ

2.2 องค์ประกอบของเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ

เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบของเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติสามารถแยกองค์ประกอบได้ดังนี้คือ สัญชาติ (Nationality) เป็นสถานะทางกฎหมายที่ทำให้บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของรัฐ รวมถึงการเข้าถึงบริการของรัฐและการมีสิทธิในการเลือกตั้ง การบังคับใช้กฎหมายกล่าวคือ รัฐมีสิทธิในการบังคับใช้กฎหมายกับบุคคลที่มีสัญชาติ ซึ่งรวมถึงการจัดการกับความผิดทางอาญาและการป้องกันการละเมิดสิทธิ และการควบคุมการเข้าออกคือ รัฐมีสิทธิในการกำหนดเงื่อนไขในการเข้าออกของบุคคลต่างชาติดังกล่าว ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการการอยู่ของประชากรในเขตแดน (ชิตี ธิรปฐมพงศ์ และคณะ, 2555, หน้า 23)

2.3 ความสำคัญของเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ

เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติมีความสำคัญคือการคุ้มครองสิทธิ เขตอำนาจรัฐช่วยในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายในรัฐ จากการละเมิดหรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรม การพัฒนาสังคมกล่าวคือ รัฐต้องบริหารจัดการในการส่งเสริมสวัสดิการและการศึกษาสำหรับประชาชน ที่มีสัญชาติในเขตแดนของตน และการส่งเสริมความเป็นพลเมือง เขตอำนาจรัฐเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมือง ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม

2.4 ความท้าทายในเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ

เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติอาศัยการพึ่งพิงของใกล้เคียง ในบางกรณีเขตอำนาจรัฐสามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและกลุ่มประชาชนที่มีความหลากหลาย แต่ละสัญชาติอาจมีประเด็นเฉพาะที่ต้องจัดการ รวมถึงความไม่เท่าเทียมกัน อาจเกิดช่องว่างในการให้บริการและสิทธิแก่ประชาชนที่มีสัญชาติและบุคคลที่ไม่มีสัญชาติ หรือการดูแลคนต่างชาติดังกล่าวที่อยู่ในรัฐ และการกำหนดนโยบายการเข้าออก การจัดการนโยบายการเข้าออกของรัฐอาจทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น การค้ามนุษย์ และปัญหาผู้พลัดถิ่น (อารยา ชินวรโกมล, 2554, หน้า 63)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติเป็นแนวทางในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน รวมถึงการควบคุมการเข้าออกของคนต่างชาติ โดยมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาสังคม ถึงแม้ว่าจะมีความท้าทาย แต่รัฐสามารถสร้างสรรค์นโยบายที่ยุติธรรมเพื่อรักษาสถานะของพลเมืองและเดิบทเป็นสังคมที่เข้มแข็งได้

3. เขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน

เขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน เป็นแนวคิดทางกฎหมายที่สำคัญซึ่งมุ่งเน้นที่การป้องกันอันตรายหรือภัยคุกคามต่อสังคมและประชาชน โดยมีการกำหนดกรอบของการทำงานเพื่อให้รัฐสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน (Protective or Security principle) ถือเป็นรัฐมีเขตอำนาจศาลต่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดโดยความผิดและเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อประโยชน์ของประเทศชาติและถึงแม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะได้กระทำนอกอาณาจักรก็สามารถป้องกันตามหลักนี้ได้ (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2561, หน้า 8)

3.1 นิยามของเขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน

เขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกันหมายถึง สิทธิและอำนาจของรัฐในการดำเนินการเพื่อปกป้องประชาชนจากภัยคุกคามต่าง ๆ โดยการใช้เครื่องมือทางกฎหมายและมาตรการที่เหมาะสม เพื่อสร้างความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในสังคม

3.2 องค์ประกอบของเขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน

เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบของเขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกันคือ เป็นการป้องกันล่วงหน้า โดยรัฐมีอำนาจในการจัดการหรือควบคุมสถานการณ์ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การออกกฎหมายที่เข้มงวดเพื่อควบคุมภัยจากอาชญากรรม การสร้างความตระหนักรู้ ซึ่งรัฐควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถป้องกันและป้องกันตนเองได้ และการยุทธศาสตร์และการวางแผน โดยรัฐต้องมีแผนงานและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการจัดการกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น แผนช่วยเหลือในกรณีภัยพิบัติ (กอบกุล ราชะนาคร, 2549, หน้า 10)

3.3 ประโยชน์ของเขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน

ประโยชน์ของเขตอำนาจรัฐตามหลักดังกล่าวนี้เป็นการคุ้มครองประชาชน โดยเขตอำนาจนี้ช่วยให้รัฐสามารถดำเนินการเพื่อปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของประชาชน ประโยชน์ด้านความมั่นคงในสังคม ซึ่งรัฐมีมาตรการป้องกันช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดความไม่สงบเรียบร้อย และประโยชน์ด้านการพัฒนาทางสังคม เมื่อประชาชนรู้สึกปลอดภัยจะส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

3.4 ความท้าทายในการดำเนินการ

การดำเนินการด้านความท้าทายโดยการรักษาสมดุล ซึ่งการป้องกันอาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐจึงต้องดำเนินการโดยมีความระมัดระวัง ในด้านการประสานงาน โดยมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ และในด้านการปรับตัวกับสถานการณ์ ซึ่งรัฐต้องสามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (อภิญา เลื่อนฉวี , 2562, หน้า 72)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าเขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกันเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการและป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ โดยมีข้อดีและความท้าทายในการดำเนินการ รัฐต้องรักษาสมดุลระหว่างการปกป้องความสงบเรียบร้อยกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้สังคมสามารถพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน

4. เขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกกระทำ

เขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกกระทำ (Passive Personality Principle) มีมูลฐานมาจากสัญชาติของบุคคลเช่นเดียวกัน แต่เขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกกระทำจะมีความแตกต่างจากเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ คือเขตอำนาจรัฐตามหลักผู้กระทำจะถือเอาสัญชาติของผู้ได้รับผลร้ายหรือผู้ถูกกระทำ (Nationality of Victim) มาเป็นฐานของเขตอำนาจรัฐ กล่าวคือ อาศัยสัญชาติของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหรือได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดเป็นมูลฐานของเขตอำนาจรัฐ ตรงกันข้ามกับเขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติจะถือเอา

สัญชาติของผู้กระทำ (Nationality of Perpetrator) มาเป็นฐานของเขตอำนาจรัฐ กล่าวคือ ตามหลักสัญชาติ อาศัยสัญชาติของผู้กระทำความผิดเป็นมูลฐานของเขตอำนาจรัฐ โดยหลักเขตอำนาจรัฐตามหลัก ผู้ถูกกระทำดังกล่าว ไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้กระทำผิดนั้นมีสัญชาติใด และการกระทำผิดเกิดขึ้นที่ใด ถือว่ารัฐมี เขตอำนาจเหนือการกระทำทุกอย่าง ซึ่งผู้ถูกกระทำเป็นคนชาติของรัฐนั้น ทางทางทูตของรัฐย่อมมีสิทธิที่จะ คุ้มครองรัฐที่มีสัญชาติตนนั้นเอง (จันตรี สินศุภกิจ, 2562, หน้า 145)

เขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกกระทำ หมายถึง สิทธิและการคุ้มครองของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการ กระทำผิดกฎหมาย โดยรัฐมีบทบาทในการดูแล สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้ได้รับการ เยียวยาและความเป็นธรรม

4.1 แนวคิดพื้นฐาน

หลักการของเขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกกระทำมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญต่อผู้ที่ได้รับ ผลกระทบจากอาชญากรรม โดยมีข้อกำหนดให้มีการประกันสิทธิที่เจาะจงเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการปฏิบัติ อย่างเป็นธรรม

4.2 สิทธิของผู้ถูกกระทำ

สิทธิของผู้ถูกกระทำตามหลักผู้ถูกกระทำคือ สิทธิในการรับข้อมูล ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะของคดี ความก้าวหน้า และผลการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สิทธิในการ มอบหมายผู้ช่วย โดยผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยทางกฎหมายหรืออื่น ๆ ในการช่วยเหลือและแนะนำใน กระบวนการต่าง ๆ และสิทธิในการได้รับการเยียวยา โดยรัฐมีหน้าที่ในการจัดเตรียมระบบการช่วยเหลือและ การเยียวยาสำหรับผู้เสียหายทั้งในด้านจิตใจและร่างกาย (กอบกุล ราชะนาคร, 2549, หน้า 9)

4.3 บทบาทของรัฐ

เขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกกระทำรัฐมีบทบาทในการสร้างกฎหมายเพื่อคุ้มครองคนชาติของ ตน โดยรัฐต้องมีการจัดทำกฎหมายและนโยบายที่ชัดเจนในการคุ้มครองและสนับสนุนสิทธิของผู้เสียหาย บทบาทในการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยที่รัฐควรมีหน่วยงานที่กำหนดเฉพาะในการให้บริการและการ สนับสนุนผู้เสียหาย เช่น สถานที่ให้คำปรึกษาและการเยียวยา และบทบาทในการสร้างความรู้สึกลดภัย รัฐย่อมมีหน้าที่ในการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า ระบบยุติธรรมของรัฐได้รับการดูแลและผู้เสียหาย จะได้รับการปกป้องจากรัฐ

4.4 ความท้าทายในการดำเนินการ

เขตอำนาจรัฐตามหลักการนี้จะอาศัยการดำเนินการในลักษณะการรับรู้และการเข้าถึง โดยที่ ผู้เสียหายบางคนอาจไม่ทราบถึงสิทธิของตน หรือไม่สามารถเข้าถึงการบริการที่รัฐจัดให้ รวมถึงการสร้าง ความไว้วางใจ ซึ่งผู้เสียหายอาจมีความไม่ไว้วางใจในระบบยุติธรรม จึงต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับ ประชาชนของรัฐตน และการสนับสนุนที่เพียงพอ โดยงบประมาณและทรัพยากรในการสนับสนุนผู้เสียหาย อาจไม่เพียงพอ จึงทำให้การดำเนินงานไม่เต็มที่นั่นเอง (อภิญา เลื่อนฉวี , 2562, หน้า 76)

เมื่อพิจารณาถึงเขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกระทำ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเน้นให้รัฐมีบทบาทในการปกป้องและสนับสนุนสิทธิของผู้เสียหายจากอาชญากรรม โดยเป็นการสร้างระบบที่เข้าถึงและเข้มแข็งเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและความเป็นธรรม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมที่เป็นธรรมและสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตามหลักสัญญาชาติและหลักผู้ถูกระทำ ต่างก็อาศัยสัญญาชาติของบุคคลเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและรัฐผู้ใช้เขตอำนาจ แต่ก็มีข้อแตกต่างกันคือ ตามหลักสัญญาชาติ รัฐสามารถใช้เขตอำนาจของตนโดยมีมูลฐานมาจากสัญญาชาติของผู้กระทำความผิด ในขณะที่ตามหลักผู้ถูกระทำ เขตอำนาจของรัฐกลับอาศัยมูลฐานจากสัญญาชาติของเหยื่อหรือผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักผู้ถูกระทำ เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดในทางอาญา เพื่อป้องกันตนเองในทางที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ภายในรัฐ

5. เขตอำนาจรัฐตามหลักสากล

เขตอำนาจรัฐตามหลักสากล (International Jurisdiction) คือ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอำนาจของรัฐในการดำเนินการทางกฎหมายและการจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดนของรัฐต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสื่อสารและการค้าระหว่างประเทศ (กรีนต์ นูเทพ, 2553, หน้า 128)

5.1 แนวคิดพื้นฐาน

แนวคิดพื้นฐานของเขตอำนาจรัฐตามหลักสากลมุ่งเน้นการระบุว่า รัฐใดมีอำนาจในการดำเนินคดี หรือมีกฎหมายที่ใช้บังคับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวสายกับรัฐอื่น โดยมีหลักการและมาตรฐานที่ทั่วโลกยอมรับตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ

5.2 ประเภทของเขตอำนาจรัฐ

เขตอำนาจรัฐตามหลักสากลสามารถแยกประเภทได้คือเขตอำนาจตามสถานที่ โดยที่รัฐมีอำนาจในการควบคุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในเขตแดนของตน รวมถึงเขตอำนาจตามสัญญาชาติ ที่รัฐมีอำนาจในการดำเนินการให้กับบุคคลที่เป็นพลเมืองของตน ทั้งที่ทำผิดภายในอาณาเขตหรือภายนอกประเทศอื่น และเขตอำนาจตามความสัมพันธ์ ที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหรือสังคมระหว่างรัฐหนึ่งกับอีกรัฐ เช่น ข้อตกลงทางการค้า (ประสิทธิ์ เอกบุตร, 2554, หน้า 46)

5.3 กฎหมายสากล

ตามหลักของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ สนธิสัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายสิทธิมนุษยชน เป็นกรอบการดำเนินงานที่ควบคุมเขตอำนาจรัฐในระดับโลก โดยให้ความคุ้มครองต่อบุคคลและรัฐต่าง ๆ

5.4 การพิจารณาคดีระหว่างประเทศ

ตามหลักของกฎหมายระหว่างประเทศอำนาจในการพิจารณาคดี คือ ศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC : International Criminal Court) มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมระหว่างประเทศ เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมสงคราม และศาลระหว่างประเทศเพื่อการตั้งถิ่นฐาน (ICJ : International Court of Justice) ให้บริการในการตัดสินข้อพิพาทระหว่างรัฐ (กัลยาณี ชีระวงศ์ภิญโญ, 2567, หน้า 54)

5.5 ความท้าทายในการดำเนินการ

เมื่อกล่าวถึงเขตอำนาจรัฐตามหลักสากล อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินการในลักษณะที่ขาดความร่วมมือกับรัฐต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่เห็นด้วยหรือไม่ร่วมมือในการดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมถึงความแตกต่างในกฎหมายภายในของรัฐนั้น โดยกฎหมายในแต่ละรัฐอาจแตกต่างกัน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศมีความซับซ้อน และความท้าทายด้านทรัพยากร ซึ่งการดำเนินการทางกฎหมายในระดับสากลต้องการทรัพยากรและความสามารถเฉพาะที่รัฐบางรัฐอาจไม่มี

อาจกล่าวได้ว่า เขตอำนาจรัฐตามหลักสากลเป็นโครงสร้างที่สำคัญในการพิจารณาคดีและการจัดการกับข้อพิพาทระหว่างรัฐ โดยต้องอาศัยลักษณะตามหลักการที่สอดคล้องและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การสร้างความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างรัฐต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน และการรักษาความสงบเรียบร้อยในระดับสากล

ซึ่งรัฐทุกรัฐมีเขตอำนาจเหนืออาชญากรรมที่กระทบต่อประชาคมระหว่างประเทศโดยส่วนรวม แม้อาชญากรรมนั้นได้กระทำภายนอกประเทศ และไม่ว่าผู้กระทำและผู้เสียหายจะมีใช้คนชาติรัฐนั้นก็ตาม เช่น การจี้เครื่องบิน โจรสลัด ค้ายาเสพติด ก่อการร้าย จับตัวประกัน เป็นต้น อาชญากรรมเหล่านี้ทุกรัฐมีเขตอำนาจเหนือคดีเหล่านี้เขตอำนาจรัฐทับซ้อน จะเห็นได้ว่าเขตอำนาจรัฐอาจเกิดทับซ้อนกันขึ้นได้ทั้งระหว่างรัฐต่างรัฐที่อาศัยมูลฐานแห่งอำนาจที่ต่างกัน หรือแม้แต่ว่ารัฐเดียวกัน การใช้เขตอำนาจรัฐอาจอ้างหลักมูลฐานได้หลายหลัก เช่น นาย แดงคนไทยไปขโมยรูปปั้นในพิพิธภัณฑ์ที่ประเทศฝรั่งเศสโดยผิดกฎหมาย แล้วนำเข้ามาในประเทศไทย ทั้งไทยและฝรั่งเศสต่างมีอำนาจรัฐเหนือคดีดังกล่าวฝรั่งเศสอาศัยหลักดินแดน เพราะการกระทำเกิด และลักทรัพย์สำเร็จในดินแดนฝรั่งเศส ไทยก็มีอำนาจตามหลักสัญชาติ (ผู้กระทำเป็นคนไทย) และหลักดินแดนภาวะวิสัย (ได้นำรูปปั้นเข้ามาในไทย) เป็นต้น

ดังนั้น การใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักสากลสามารถสรุปได้ว่า รัฐใดก็ตามย่อมมีเขตอำนาจเหนืออาชญากรรมที่กระทบต่อประชาคม ระหว่างประเทศโดยส่วนรวม โดยไม่คำนึงว่าอาชญากรรมนั้นจะเกิดขึ้นในดินแดนของรัฐใด และผู้กระทำหรือผู้ได้รับผลเสียหายจากการกระทำจะเป็นคนสัญชาติของรัฐใด เช่น การกระทำอันเป็นโจรสลัด (Piracy) การค้าทาส (Slave trading) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) อาชญากรรมสงคราม (War crimes) อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (Crimes against humanity) และ การทรมาน

(Torture) เป็นต้น การใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักสากลจึงมีความเชื่อมโยงกับลักษณะของการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมเป็นสำคัญ

สรุป

จากหลักการทฤษฎีในการปรับใช้เขตอำนาจรัฐทั้ง 5 ประการข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักดินแดน หลักสัญชาติ หลักป้องกันนัยล้วนตั้งอยู่บนหลักการที่เหมือนกัน ประการที่หนึ่งคือ การที่รัฐจะปรับใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักเหล่านี้ รัฐต้องอาศัยความเกี่ยวพันโดยตรงหรือความเชื่อมโยงระหว่างรัฐที่ใช้เขตอำนาจรัฐกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในดินแดนของรัฐ รัฐจึงสามารถใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักดินแดน กรณีการกระทำความผิดที่กระทำโดยคนชาติของรัฐ รัฐจึงสามารถปรับใช้อำนาจรัฐตามหลักสัญชาติ กรณีการกระทำความผิดที่กระทำต่อคนชาติของรัฐ รัฐจึงสามารถปรับใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักสัญชาติผู้เสียหาย หรือกรณีที่การกระทำความผิดนั้นกระทบต่อผลประโยชน์ของรัฐหรือความมั่นคงภายในของรัฐ รัฐจึงสามารถปรับใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักป้องกัน ส่วนการปรับใช้เขตอำนาจรัฐตามหลักสากลนั้นอยู่บนหลักการที่ต่างออกไปกล่าวคือ การที่รัฐจะใช้เขตอำนาจรัฐสากลนั้นไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงความเกี่ยวพันหรือความเกี่ยวข้องระหว่างรัฐที่ใช้เขตอำนาจกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งโดยหลักการในการใช้เขตอำนาจรัฐสากลนี้เป็นหลักประการหนึ่งที่ยืนยันได้ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องถูกนำตัวมาดำเนินคดีและลงโทษอย่างแน่นอนไม่ว่าจะหลบหนีไปอยู่ที่ใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- กรันต์ นูเทพ. (2553). **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กอบกุล ราชะนาคร. (2549). **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ออนไลน์ : <https://www.law.cmu.ac.th/site/>
- กัลยาณี ชีระวงศ์กัญญา. (2567). **เอกสารคำสอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จันทร์ ลินสุฤกษ์. (2562). **กฎหมายระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- ธิติ ธิรปฐมพงศ์ และคณะ. **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. ออนไลน์ : <https://lawlawwin.blogspot.com/>
- ประสิทธิ์ เอกบุตร. (2554). **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญา เลื่อนฉวี . (2562). **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อารยา ชินวรโกมล. (2554). **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. ออนไลน์ : <https://elearning.yru.ac.th/home/course/section.php?id=10784>
- Harris. (2010). **Cases and Materials on International Law**. London : Thomson.